

Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi

2012-ci il ərzində görülmüş işlər barədə

2012

1. Tədris-metodiki təminat sahəsində

Hesabat dövrü ərzində Tədris Mərkəzində kurslar üzrə tədris-mövzu planları və tədris proqramları mövcud qanunvericiliklərə və normativ-hüquqi aktlara edilən əlavə və dəyişikliklər, həmçinin dinləyicilərin tədris tələbatları nəzərə alınmaqla yenidən hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası vergilər nazirinin beynəlxalq münasibətlər və vergi ödəyicilərinə xidmət sahələri üzrə müşaviri cənab Ələkbər Məmmədovun birbaşa rəhbərliyi ilə Tədris Mərkəzinin 2013-cü il üçün Tədris Kataloqu və İnkişaf Konsepsiyası hazırlanmışdır.

İxtisasartırma təhsili üzrə "Vergi cinayətlərinin ibtidai araşdırılması işlərinin təşkili" istiqaməti üzrə ixtisasartırma kursunun və Vergilər Nazirliyinin Telefon Məlumat Xidmətinin əməkdaşları üçün illik treninq proqramının tədris-mövzu planı və müvafiq tədris proqramı hazırlanmışdır.

Aşağıdakı ixtisasartırma kursları və treninqlər üzrə tədris-mövzu planlarının və proqramlarının layihələri hazırlanaraq rəy və təkliflərin bildirilməsi üçün aidiyyəti üzrə göndərilmişdir:

- Vergilər Nazirliyinin Telefon Məlumat Xidmətinin əməkdaşları üçün qanunvericilik sahəsində illik treninq kursu;
- Kommersiya hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı idarəsinin əməkdaşları üçün "Vergi qanunvericiliyi və inzibatçılığı" proqramı üzrə ixtisasartırma kursu;
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin "Çağrı" mərkəzinin əməkdaşları üçün təlim kursu;
- Təlimatçıların təlimi.

İlkin hazırlıq kursunun tədris planına daxil olan aşağıdakı fənlərin tədris-mövzu planları və tədris proqramları müvafiq qanunvericiliklərə edilən əlavə və dəyişikliklər nəzərə alınmaqla yenidən hazırlanmışdır:

- "Vergi qanunvericiliyi" fənni üzrə;
- "Vergi inzibatçılığı" fənni üzrə;
- "Hüquqi biliklərin əsasları" fənni üzrə;
- "Gömrük qanunvericiliyi" fənni üzrə;
- "Mühasibat uçotu" fənni üzrə;
- "Kompüter biliklərinin əsasları" fənni üzrə;
- "Xüsusi mövzular" fənni üzrə.

Ənənəvi təhsil sistemi tətbiq edilməklə keçirilən ixtisasartırma və ilkin hazırlıq kurslarında tədris olunan mövzuların "POWER-POINT" proqramında təqdimat materialları

və keyslər müvafiq qanunvericiliklərə edilən əlavə və dəyişikliklər nəzərə alınmaqla yenidən hazırlanmışdır.

Kombinə edilmiş və məsafədən təhsil sistemləri tətbiq edilməklə keçirilən ixtisasartırma və ilkin hazırlıq kurslarında tədris olunan fənlərin HTML formatda tədris materialları müvafiq qanunvericiliklərə edilən əlavə və dəyişikliklər nəzərə alınmaqla yenidən hazırlanmışdır.

İxtisasartırma və ilkin hazırlıq kursunun yekunu üzrə təşkil olunan imtahanların müvafiq test bazalarında qanunvericiliklərə edilən əlavə və dəyişikliklər nəzərə alınmaqla düzəlişlərin aparılması təmin edilmişdir.

Tədris prosesinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi məqsədilə AVİS-də «Tədris» altsisteminin aşağıdakı modulları hazırlanaraq istifadəyə verilmişdir:

- Dinləyicilərin müəyyən edilməsi;
- Dinləyicilərin ilkin qeydiyyatı;
- Tədris mövzularının daxil edilməsi;
- Tədris-mövzu planı, tədris planı və dərs cədvəlinin tərtib edilməsi;
- Dərs jurnalı;
- İmtahan Protokolu;
- İlkin və yekun qiymətləndirmə nəticələrinin daxil edilməsi.

2. Tədris kurslarının təşkili sahəsində

Vergilər Nazirliyinin 16 noyabr 2011-ci il tarixli 1195040100100400 nömrəli əmrinə əsasən vergi orqanlarına işə yeni qəbul edilən stajçılar üçün 09 yanvar 2012-ci il tarixdən 29 mart 2012-ci il tarixədək, 16 yanvar 2012-ci il tarixdən 05 aprel 2012-ci il tarixədək, 20 fevral 2012-ci il tarixdən 11 may 2012-ci il tarixədək, 27 fevral 2012-ci il tarixdən 17 may 2012-ci il tarixədək, 02 aprel 2012-ci il tarixdən 14 iyun 2012-ci il tarixədək, 16 aprel 2012-ci il tarixdən 02 iyul 2012-ci il tarixədək, 14 may 2012-ci il tarixdən 27 iyul 2012-ci il tarixədək kombine edilmiş təhsil sistemi (ənənəvi və məsafədən təhsil formalarının birgə tətbiqi) tətbiq edilməklə təlim müddəti 2 ay olan 7 ilkin hazırlıq kursları təşkil edilmiş və bu kurslarda 126 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 01 dekabr 2011-ci il tarixli 1117040101591900 nömrəli əmrinin icrasını təmin etmək məqsədi ilə Tədris Mərkəzinin 23 fevral 2012-ci il tarixli 129503000004600 nömrəli xidməti məruzəsinə əsasən Telefon Məlumat Xidmətinin əməkdaşları üçün 03 mart 2012-ci il tarixdən 26 may 2012-ci il tarixədək ixtisasartırma kursu təşkil edilmiş və bu kursda 21 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 19 sentyabr 2012-ci il tarixli 1217041401057600 nömrəli əmrinə əsasən vergi orqanlarının orta menecerlər və mütəxəssislər təlim qruplarına aid edilən əməkdaşları üçün təlim müddəti 2 həftə olan “Vergi cinayətlərinin ibtidai araşdırılması sahəsində işlərin təşkili” mövzusunda ixtisasartırma kursu təşkil edilmiş və bu kursda 27 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 24 avqust 2012-ci il tarixli 1217041400973800 nömrəli və 20 sentyabr 2012-ci il tarixli 1217041401059000 nömrəli əmrlərinə əsasən vergi orqanlarına işə yeni qəbul edilən stajçılar üçün 03 sentyabr 2012-ci il tarixdən 06 noyabr 2012-ci il tarixədək və 08 oktyabr 2012-ci il tarixdən 20 dekabr 2012-ci il tarixədək kombine edilmiş təhsil sistemi (ənənəvi və məsafədən təhsil formalarının birgə tətbiqi) tətbiq edilməklə təlim müddəti 2 ay olan 4 ilkin hazırlıq kursları təşkil edilmiş və bu kurslarda 80 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzində 14-15 fevral 2012-ci il tarixlərində “Azərbaycan Respublikasında korrupsiyaya qarşı mübarizə: nailiyyətlər və perspektivlər” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Konfransın sonunda korrupsiyaya qarşı mübarizə və onun qarşısının alınmasını birgə təşviq etmək və korrupsiya ilə mübarizə sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirmək məqsədilə Beynəlxalq Antikorrupsiya Akademiyası və Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi arasında Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır. Konfransda 60 nəfər iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 01 mart 2012-ci il tarixli 1217040100249200 nömrəli əmrinə əsasən noyabr ayının 16-dan 17-dək “Kommersiya hüquqi şəxslərin e-qeydiyyatının və elektron ödəniş sisteminin tətbiqi” mövzusunda təlimçilərin treninqi təşkil edilmiş və bu treninqə 32 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 07 mart 2012-ci il tarixli 1217040100273100 nömrəli əmrinə əsasən martın 13-də “Dövlət Satınalmalarına vergi nəzarətinin Metodiki Tövsiyələri”, “Dövlət vəsaiti hesabına malların (işlərin, xidmətlərin) satınalması üzrə bağlanmış müqavilələr barədə yenilənmiş Məlumat Forması” və onun tərtib edilmə Qaydaları” mövzusunda treninq təşkil edilmiş və bu treninqdə 19 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 09 mart 2012-ci il tarixli 1217040100274800 nömrəli əmrinə əsasən mart ayının 16-da İnzibati ərazilər üzrə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılara verilmiş vergi güzəştlərinin həcmnin müəyyən edilməsi metodikasının tətbiqinə dair İşçi qruplarının rəhbərləri üçün treninq təşkil edilmiş və bu treninqdə 20 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 04 aprel 2012-ci il tarixli 1217040100369300 nömrəli əmrinə əsasən aprelin 4-də “Əmək qanunvericiliyinin tətbiqi” mövzusunda trening təşkil edilmiş və bu treningdə 48 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 07 iyun 2012-ci il tarixli 1217040100627200 nömrəli əmrinə əsasən iyun ayının 7-dən 8-dək “Yerli (bələdiyyə) vergilərin və ödənişlərin hesablanması və ödənilməsi” mövzusunda təlimçilərin treningi təşkil edilmiş və bu treningdə 22 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 14 iyun 2012-ci il tarixli 1217040100700600 nömrəli əmrinə əsasən iyun ayının 19-da “Korrupsiyaya qarşı mübarizə, etik davranış, maraqların toqquşması və məlumat azadlığı məsələləri” mövzusunda trening təşkil edilmiş və bu treningdə 29 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 20 iyun 2012-ci il tarixli 1217040100727900 nömrəli əmrinə əsasən iyun ayının 20-dən 21-dək “Nağdsız ödənişlərin həcmnin artırılması və POS-terminallardan istifadənin genişləndirilməsi” mövzusunda seminar təşkil edilmiş və bu seminarda 60 nəfər iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 29 oktyabr 2012-ci il tarixli 1217040101208400 nömrəli əmrinə əsasən noyabr ayının 16-dan 17-dək “Kameral vergi yoxlamalarına nəzarət və dövlət satınalmalarına vergi nəzarəti” mövzusunda vergilər nazirinin beynəlxalq münasibətlər və vergi ödəyicilərinə xidmət sahələri üzrə müşaviri cənab Ələkbər Məmmədovun təşəbbüsü ilə müxtəlif təlim metodlarından (“Open space”, “Word cafe”) istifadə etməklə 2 günlük trening təşkil edilmiş və bu treningdə 74 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 16 noyabr 2012-ci il tarixli 1217040101303600 nömrəli əmrinə əsasən noyabr ayının 22-də “Azərbaycan Respublikasının ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və tətbiqi Qaydaları”nın və “POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənləşdirilməsi meyarları”nın təsdiq edilməsi” mövzusunda 1 günlük trening təşkil edilmiş və bu treningdə 58 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

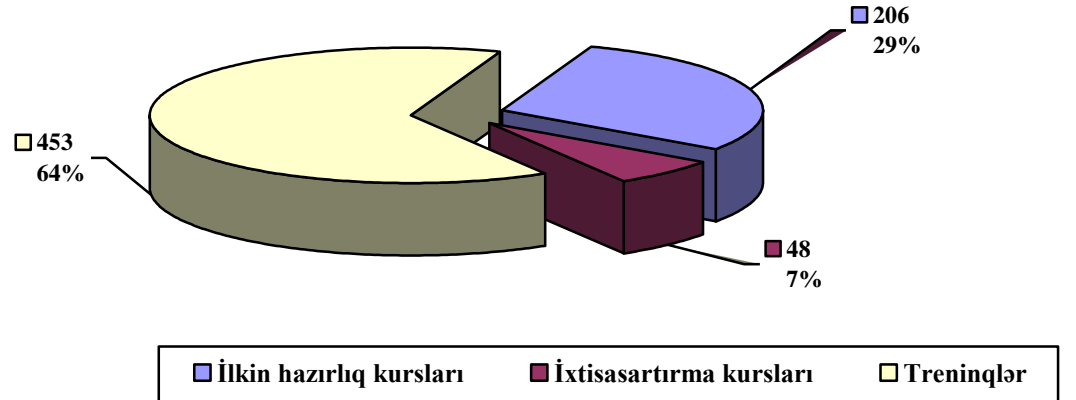
Vergilər Nazirliyinin 13 dekabr 2012-ci il tarixli 1217040101416100 nömrəli əmrinə əsasən dekabr ayının 13-də “Korrupsiyaya qarşı mübarizə, etik davranış, maraqlar toqquşması və məlumat azadlığı məsələləri” mövzusunda 1 günlük trainingin keçirilməsi təmin edilmiş və bu trainingə 28 nəfər vergi orqanı əməkdaşı cəlb edilmişdir.

Vergilər Nazirliyinin 20 dekabr 2012-ci il tarixli 1217040101474900 nömrəli əmrinə əsasən dekabrın 28-dən 29-dək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin “Çağrı” mərkəzinin əməkdaşları üçün 2 günlük trening təşkil edilmiş və bu trainingdə 13 nəfər vergi orqanı əməkdaşı iştirak etmişdir.

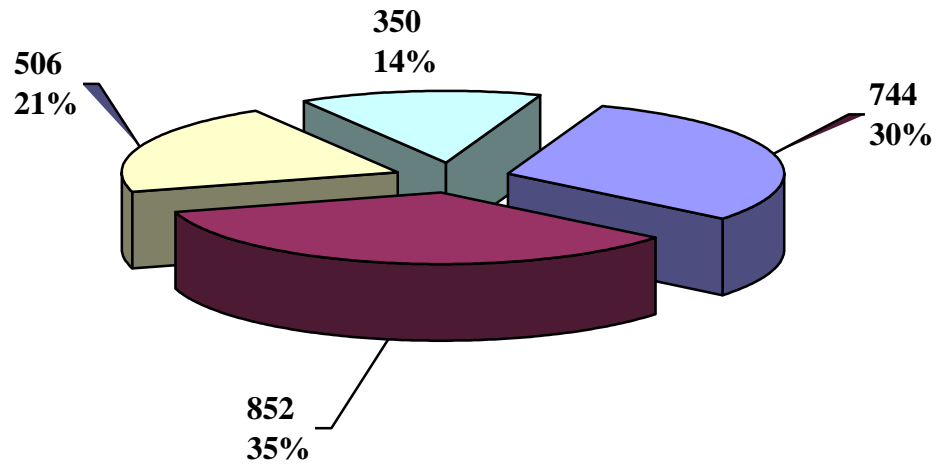
2012-ci il ərzində (2011-ci illə müqayisədə) Tədris Mərkəzində təşkil olunan tədris kursları və treninqlər barədə məlumatlar aşağıdakı cədvəldə əks olunmuşdur.

Tədris kursları	İllər			
	2011		2012	
	qrup sayı	iştirakçı sayı	qrup sayı	iştirakçı sayı
2 aylıq ixtisasartırma kursları	-	-	1	21
2 həftəlik ixtisasartırma kursları	3	59	1	27
3,5 aylıq ilkin hazırlıq kursları	5	109	-	-
2 aylıq ilkin hazırlıq kursları	2	40	11	206
Treninqlər: o cümlədən	10	265	12	453
1 günlük	8	165	8	284
2 günlük	2	100	4	169
Cəmi	20	473	25	707
İl ərzində cəmi adam-günlər	6324		7413	

Tədris Mərkəzində təşkil olunan tədris kurslarının və treninqlərin xüsusi çəkisi:

Ümumilikdə, Tədris Mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən tədris planına uyğun olaraq keçirilmiş tədris kurslarında və treninqlərdə 2506 saat dərs yükü yerinə yetirilmişdir. Kafedra və bölmələr üzrə dərs yükünün bölgüsü aşağıdakı qrafikə uyğun yerinə yetirilmişdir:

■ Yergi metodologiyası kafedrası
■ İqtisadiyyat və menecment kafedrası
■ Vergi qanunvericiliyi və təsərrüfat hüququ kafedrası
■ Elmi-tədqiqat bölməsi

3. Elmi-tədqiqat işlərinin aparılması sahəsində

Hesabat dövrü ərzində Tədris Mərkəzinin elmi-tədqiqat sahəsi üzrə aşağıdakı işlər yerinə yetirilmişdir:

- “Azərbaycan Respublikasında əlverişli investisiya mühitinin formalaşmasında vergilərin rolu” mövzusunda elmi-tədqiqat işinin planı tərtib edilmiş, işin ədəbiyyat bazası, nəzəri-metodoloji və praktiki informasiya bazası formalaşdırılmışdır;
- Elmi-tədqiqat mövzusunda dair statistik məlumatlar toplanaraq təhlil edilmiş, aparılmış hesablamalar və qiymətləndirmələr əsasında investisiya mühiti və vergilərin bu mühitə təsiri qiymətləndirilmişdir;
- Aparılan təhlil və qiymətləndirmələrə əsaslanaraq investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması üçün vergi sisteminin modernləşməsi istiqamətləri göstərilmişdir;
- Mövzu üzrə işlənmiş materialların elmi redaktəsi həyata keçirilmiş və ümumiləşdirilməsindən sonra iş təhvil verilmişdir.
- “Elektron ticarət və vergitutma” mövzusunda lazımi materialların təmin edilməsi və bu mövzuda araşdırmaların aparılması uğurla həyata keçirilmişdir.
- Tədris Mərkəzinin elmi-tədqiqat işləri üzrə rəis müavini Yaşar Kəlbəyev “Vergi siyasətinin konseptual əsasları və praktiki aspektləri” adlı monoqrafiyası nəşr olunmuşdur.

- Bu dövrdə Respublikanın və bir sıra xarici ölkələrin müxtəlif mətbu orqanlarda və elmi-praktik konfransların nəşrlərində Tədris Mərkəzinin əməkdaşlarının 31 elmi məqaləsi dərc edilmişdir.

- “İlkin hazırlıq” kursları üzrə referat işlərinin elektron arxiv bazası yaradılmışdır;
- Mərkəzin kitabxanasının daha da zənginləşdirilməsi üçün müasir iqtisadi ədəbiyyatın, o cümlədən iqtisad elminin klassiklərinin və Nobel mükafat laureatı olmuş iqtisadçıların müəllifliyi ilə nəşr olunan ədəbiyyatların siyahısı tərtib olunaraq alınması üçün Mərkəzin rəhbərliyinə təqdim olunmuş, sözügedən ədəbiyyatın bir qismi alınaraq dinləyicilərin və mərkəzin əməkdaşlarının istifadəsinə verilmişdir.

- Mərkəzin elektron kitabxanasının yaradılması istiqamətində işlər aparılmışdır.

4. Xarici təcrübənin öyrənilməsi sahəsində

Təcrübə mübadiləsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin rəisi, baş vergi xidməti müşaviri Ceyhun Yusifov və Tədris Mərkəzinin Vergi metodologiyası kafedrasının müdiri, 1-ci dərəcəli müfəttiş Şaiq Xəlilovdan ibarət nümayəndə heyəti 17-19 oktyabr 2012-ci ildə Avstriya Federal Maliyyə Akademiyasında olmuşlar. Avstriyada tətbiq olunan əməkdaşların peşə hazırlığı səviyyəsinin təkmilləşdirilmiş sistemi öyrənilmiş, onun Azərbaycanın vergi sistemində tətbiqi imkanları araşdırılmış və bu istiqamətdə təkliflər hazırlanaraq müvafiq qaydada təqdim edilmişdir.

2013-cü ildə Tədris Mərkəzinin beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində, beynəlxalq təlim və tədris kurslarının seçilməsi, onların səmərəli təşkil edilməsi məqsədilə aşağıdakı işlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdur:

- Avstriya Federal Maliyyə Akademiyası ilə Anlaşma Memorandumunun imzalanması;
- Vergilər Nazirliyinin Şamaxı Tədris Mərkəzində Avstriya təlimçilərinin iştirakı ilə Təlimçilərin Təliminin təşkili;

- Tvinning Light proqramları çərçivəsində tədris prosesinin idarə olunması, elektron tədrisin inkişafı sahəsində Avstriya Federal Maliyyə Akademiyası və Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi tərəfindən birgə layihələrin həyata keçirilməsi;

- Avropadaxili Vergi Administrasiyaları Təşkilatının (İOTA) 2013-cü ildə keçiriləcək növbəti 10-cu Təlim Forumunun Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Şamaxı rayonunda yerləşən Tədris Mərkəzində keçirilməsi;

- Təlim-tədris sahəsində yaxşı təcrübənin öyrənilməsi sahəsində İtaliyanın Gəlirlər Agentliyi ilə əməkdaşlıq edilməsi, təlim və tədrisin səmərəliliyinin artırılması, təlim prosesinin (proqramlar, müəllimlər və dinləyicilərin) qiymətləndirilməsinin yeni üsulların, informasiya

texnologiyalarının tətbiqi sahəsində təcrübə mübadiləsinin təşkili məqsədilə İtaliyanın Gəlirlər Agentliyinin əməkdaşlarının Şamaxı Tədris Mərkəzinə dəvət olunması;

- Böyük Britaniyada tətbiq olunan vergi əməkdaşlarının təlimi prosesi, tədris modullarının hazırlanması və tətbiqi təcrübəsi ilə bağlı daha geniş təqdimat və görüşlərin keçirilməsi və təcrübənin öyrənilməsi məqsədilə Gəlirlər və Gömrük Xidmətinin nümayəndə heyətinin Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinə dəvət edilməsi;

- İrlandiyanın Vergi İnstitutu ilə tədris və təlim sahəsində əməkdaşlıq edilməsi, ixtisaslaşmış inkişaf proqramı çərçivəsində İnstitutun təklif etdiyi davamlı təhsil, müvafiq məsləhətləşmələr, mütəxəssislər üçün seminarlar və digər dəstək xidmətlərindən yararlanması məqsədilə qarşılıqlı Təlim Turlarının təşkili.

5. Vergilər nazirinin 16 iyun 2012-ci il tarixli 1217040100682900 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuş Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının icrası üzrə:

Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 4-cü bəndində nəzərdə tutulmuş tədbirin icrasını təmin etmək məqsədi ilə Vergilər Nazirliyinin 6 iyul 2012-ci il tarixli 1217040900755200 nömrəli əmri ilə xidmətdə fərqlənən əməkdaşlar barədə həvəsləndirmə tədbiri görülmüşdür.

28 iyun 2012-ci il tarixdə Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasında vergi siyasətinin rolu mövzusunda dəyirmi masa təşkil olunmuşdur.

2012-ci ilin iyun ayında Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 5-ci bəndində nəzərdə tutulmuş tədbirin icrası ilə əlaqədar “Vergilər” qəzetinin Tədris Mərkəzinin fəaliyyətinə həsr olunmuş xüsusi buraxılışı nəşr edilmişdir.

12 noyabr 2012-ci il tarixdə Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 12-ci bəndində nəzərdə tutulmuş Vergitutmanın aktual problemlərinə həsr olunmuş viktorina təşkil edilmişdir.

26-28 noyabr 2012-ci il tarixlərdə Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 14-cü bəndində nəzərdə tutulmuş mini-futbol idman turniri təşkil edilmişdir.

17-18 dekabr 2012-ci il tarixlərdə Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 11-ci bəndində nəzərdə tutulmuş İlk hazırlıq kursu keçən dinləyicilər arasında “Vergi sistemi və müasir iqtisadiyyat” mövzusunda referat müsabiqəsi təşkil edilmişdir.

Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 9-cu bəndində nəzərdə tutulmuş tədbirin icrası ilə əlaqədar Tədris sahəsində beynəlxalq təşkilatlar və digər ölkələrin vergi orqanları ilə səmərəli əməkdaşlığın təşkili istiqamətində işlər həyata keçirilmişdir.

Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin 10 illiyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının 9-cu bəndində nəzərdə tutulmuş tədbirin icrasını təmin etmək məqsədilə Tədris Mərkəzinin internet saytının hazırlanması ilə əlaqədar müvafiq tədbirlər həyata keçirilir.